

УДК 664.9:614.8
 JEL classification: Q18, L66, K32, D82
[https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12\(29\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12(29))

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ТА ХАРЧОВЕ ШАХРАЙСТВО ЯК КЛЮЧОВА ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

ПАХОЛЮК Олена

кандидат технічних наук, доцент,
 завідувач кафедри товарознавства та експертизи в митній справі,
 Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0002-3484-0468>
 e-mail: o.pakholiuk@lntu.edu.ua

ЯРОШЕВИЧ Тетяна

кандидат технічних наук, доцент,
 доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі,
 Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0001-8003-0514>
 e-mail: t.yaroshevych@lntu.edu.ua

БОЯРСЬКА Інна

кандидат технічних наук, доцент,
 доцент кафедри матеріалознавства,
 Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0002-8290-9319>
 e-mail: i.boiarska@lntu.edu.ua

Фальсифікація та харчове шахрайство є глобальною проблемою, що безпосередньо впливає на безпеку харчових продуктів, здоров'я споживачів та економічну стабільність продовольчого сектору. В Україні ці явища набувають особливої актуальності через складні ланцюги постачання, недостатньо розвинену систему контролю та обмежене використання сучасних технологій відстеження. У статті проаналізовано основні види харчового шахрайства, їхні економічні, соціальні, регуляторні та загрози для здоров'я, а також надано приклади як вітчизняних, так і міжнародних випадків. Особливу увагу приділено проблемам неправильного маркування та фальсифікації продуктів із «атрибутами довіри» (органічність, без ГМО, етичне виробництво), які ускладнюють контроль і підвищують ризики шахрайства. У роботі розглянуто сучасні підходи до запобігання харчовому шахрайству, включно з регуляторними заходами, технологічними рішеннями (ДНК-тестування, блокчейн), міжвідомчою співпрацею та роллю споживчих організацій. Наведено рекомендації щодо комплексного багаторівневого підходу до протидії фальсифікації продуктів в Україні, що включає коротко-, середньо- та довгострокові заходи для підвищення безпеки та прозорості продовольчого сектору.

Ключові слова: ідентифікація, фальсифікація, товарознавство та безпека харчових продуктів, сенсорний аналіз, захист прав споживачів.

FALSIFICATION AND FOOD FRAUD AS A KEY THREAT TO FOOD SAFETY

PAKHOLIUK Olena, YAROSHEVYCH Tetyana, BOIARSKA Inna

Lutsk National Technical University

Falsification and food fraud are global issues that threaten food safety, consumer health, and the stability of the agri-food sector. These practices involve the intentional adulteration, mislabeling, or substitution of products for economic gain, causing health risks, financial losses, and damage to public trust. In Ukraine, this problem is particularly pressing due to complex supply chains, limited control systems, the shadow segment of the market, and insufficient use of modern traceability and digital monitoring technologies. The situation is further complicated by the impact of war, logistical disruptions, and the reorientation of export flows, which create additional opportunities for dishonest practices.

The article analyzes key types of food fraud – adulteration, mislabeling, counterfeiting, and substitution – and their consequences for consumers, honest producers, and the country's international reputation. Special attention is given to products with “credence attributes” such as organic, GMO-free, geographical indications, or ethically produced goods, where verification is difficult and risks of deception are high. Such cases undermine fair competition, distort price signals, and erode public confidence in food quality systems, certification schemes, and state oversight institutions.

Modern strategies to combat food fraud are reviewed, including regulatory improvements, the harmonization of Ukrainian legislation with EU law, technological innovations (DNA testing, isotope analysis, blockchain-based traceability, digital product passports), and cooperation among control institutions, laboratories, business associations, and consumer organizations. The article emphasizes that effective prevention requires risk-based control, transparent information systems, and continuous communication between government, business, and civil society.

Recommendations include short-term measures (stricter control and penalties, targeted inspections of high-risk categories), medium-term steps (technological modernization of laboratories and control bodies, development of national databases and e-registers), and long-term reforms to fully align Ukraine's food safety and quality system with EU standards within the framework of European integration. Implementing these actions will strengthen transparency, reduce incentives for fraud, restore consumer trust, and enhance the overall resilience and competitiveness of the national food sector in domestic and foreign markets.

Keywords: identification, falsification, food science and safety, quality control, consumer protection.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Харчове шахрайство та фальсифікація продуктів харчування є серйозною загрозою для здоров'я споживачів та економічної стабільності харчової промисловості. Проблема має багатогранний характер, оскільки охоплює навмисне підроблення продуктів, неправдиве маркування, імітацію оригінальної продукції, несанкціоноване перенаправлення товарів та перевиробництво. Ці порушення створюють ризики для здоров'я споживачів, спричиняють економічні збитки, підривають довіру до виробників і державних контролюючих органів, а також негативно впливають на репутацію продовольчого сектору на національному та міжнародному рівнях.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування ефективних механізмів протидії харчовому шахрайству, що включають вдосконалення державного контролю, впровадження технологій простежуваності продукції, розвиток системи незалежної сертифікації та підвищення обізнаності споживачів. Наукова значущість роботи полягає у систематизації знань про види та механізми харчового шахрайства, а також у виявленні факторів, що сприяють його поширенню. Практична цінність дослідження полягає у розробці рекомендацій для підприємств харчової промисловості та державних органів, спрямованих на зниження ризиків фальсифікації, підвищення безпеки продуктів та захист споживачів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика поширення фальсифікації харчових продуктів та харчового шахрайства були предметом наукових досліджень вітчизняних учених. У роботі Лялюк А. [1] досліджено методи і засоби фальсифікації харчових продуктів, проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід боротьби із зазначеним явищем. Авторка робить висновок, що основними напрямками боротьби з фальсифікацією в Україні мають бути: розробка нових та вдосконалення існуючих методів експертизи, створення координаційного центру для збору, аналізу та публікації аналітичних результатів з якості харчових продуктів. Автори Лозинська Т.М., Дем'яненко Н.В. та Чупилко В.О. [2], підкреслюють, що державний контроль якості та безпечності харчових продуктів є ключовим інструментом протидії фальсифікації. Автори відзначає тенденцію зниження якості сировини, яка надходить на переробку, що створює ризики для появи фальсифікатів через підміну або використання дешевших компонентів. У роботі Приліпко Т.М., Косташ В.Б. та ін. [3], представлено результати наукових досліджень забезпечення якості та безпечності основних груп харчових продуктів й сировини, управління якістю та безпечністю харчових продуктів, продукції громадського харчування та сільськогосподарською продукцією. Обґрунтовано методи контролю за поліпшенням якості та безпечності харчових продуктів при зростанні виробництва органічної продукції в Україні та світі.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Попри значну увагу до питань фальсифікації та харчового шахрайства у наукових та практичних дослідженнях, низка аспектів залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, неповністю досліджені механізми фальсифікації продуктів харчування на внутрішньому ринку України, включаючи масштаби порушень, поширені види фальсифікацій та їхній вплив на здоров'я споживачів і економіку галузі. Також обмежено вивчена ефективність існуючих заходів державного контролю, сертифікації та системи простежуваності продуктів, а також роль споживчих організацій у протидії харчовому шахрайству.

Ця стаття спрямована на аналіз сучасного стану харчового шахрайства в Україні, виявлення основних загроз для безпеки харчових продуктів та формулювання рекомендацій щодо підвищення ефективності превентивних заходів на науковій та практичній основі. Таким чином, робота заповнює наукову прогалину щодо комплексного вивчення проблеми фальсифікації продуктів і її наслідків для споживачів та ринку.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою цього дослідження є аналіз фальсифікації та харчового шахрайства як загроз безпеці харчових продуктів в Україні, виявлення основних видів та механізмів шахрайства, оцінка їхніх економічних, соціальних, регуляторних ризиків, а також розробка рекомендацій щодо ефективних шляхів протидії, включаючи нормативно-правові, технологічні та організаційні заходи для підвищення прозорості та безпеки продовольчого сектору.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Харчове шахрайство зазвичай трактується як навмисне та економічно мотивоване підроблення або неправдиве маркування харчових продуктів. У ширшому сенсі це поняття охоплює також крадіжку продовольства, імітацію (виготовлення фальсифікованих продуктів, схожих на оригінальні), несанкціоноване перенаправлення та перевиробництво [4-5].

Це явище має давню історію й залишається серйозною проблемою для світової харчової індустрії. За оцінками експертів, щорічні економічні збитки від харчового шахрайства сягають близько 40 мільярдів доларів США (Food Standards Agency, 2020).

Складність глобалізованих агропродовольчих ланцюгів постачання – їхня протяжність, висока динамічність та велика кількість посередників – у поєднанні з недостатнім контролем з боку державних органів і м'якими санкціями створюють сприятливе середовище для зловживань як серед легальних учасників ринку, так і серед організованих злочинних структур.

Харчове шахрайство впливає на всіх учасників ланцюга постачання продуктів харчування. Сумлінні виробники, переробники та роздрібні торговці, які дотримуються галузевих стандартів та забезпечують високу якість продукції, опиняються в нерівних умовах конкуренції з недобросовісними суб'єктами, які знижують витрати за рахунок невиконання заявлених стандартів якості. Крім того, після інцидентів харчового шахрайства, що привертають увагу засобів масової інформації, сумлінним учасникам ринку доводиться вкладати значні ресурси та зусилля для відновлення довіри споживачів і репутації галузі. Розробка і впровадження стратегій відновлення ділової репутації є витратною і потребує координації дій, що може негативно позначатися як на фінансових результатах окремих компаній, так і на загальній прибутковості сектору.

Одним із ключових факторів, яким фальсифікація та харчове шахрайство впливають на споживачів, є загроза їхньому здоров'ю, що може проявлятися у вигляді захворювань, отруєнь або навіть летальних випадків. До факторів ризику належать патогенні мікроорганізми, віруси, бактерії, гриби, токсини, які виробляються деякими мікроорганізмами, рослинні отрути, а також хімічні, радіоактивні та фізичні агенти.

Крім того, харчове шахрайство може призводити до реальних фінансових втрат споживачів, коли вони оплачують високу якість продукції, яку фактично не отримують, або коли їхнє здоров'я страждає через такі інциденти. Також такі випадки підривають довіру споживачів до харчової промисловості та державних органів, відповідальних за контроль і забезпечення безпеки продуктів харчування.

Багато підприємств харчової промисловості не застосовують достатньо ефективних заходів для захисту своєї продукції від фальсифікації, тобто додавання сторонніх речовин до харчових продуктів переважно з метою отримання прибутку. Наприклад, у 2016 році австралійського дистриб'ютора листя материнки було оштрафовано на \$10 800 після того, як було встановлено, що продукт містив менше 50% листя материнки.

Показовим прикладом масштабного харчового шахрайства став скандал із меламіном у дитячому сухому молоці в Китаї 2008 року, який призвів до захворювання тисяч людей, госпіталізації 50 тис. немовлят та загибелі шести дітей. Інцидент отримав широкий міжнародний резонанс, що серйозно підірвало репутацію системи харчової безпеки Китаю, негативно вплинуло на експорт харчових продуктів і послабило внутрішню молочну галузь. Подібним чином, європейський скандал із кониною 2013 року, коли у перероблених яловичих продуктах на багатьох ринках було виявлено ДНК коней, спричинив суспільне обурення та втрату довіри споживачів до продовольчого сектору, що підтверджується численними опитуваннями, проведеними після інциденту.

У 2021 році в Україні [8-10], під час перевірок Держпродспоживслужбою було виявлено 19 тонн фальсифікованого вершкового масла, з яких 6 тонн було направлено на утилізацію, а 13 тонн вилучено з обігу. Поширеним прикладом є реалізація мінеральної води під торговою маркою «Моршинська», яку нібито виробляють підприємства в різних регіонах України, хоча справжнє джерело розташоване лише у місті Моршин.

Інший приклад – фальсифікація кави, що здійснюється шляхом додавання сторонніх домішок або пересортування сировини. Найбільш виразно це проявляється у продукції під маркою «Манхеттен», яка фактично є кавовим напоєм із незначним вмістом натуральної кави. На внутрішній упаковці зазначено, що продукція призначена виключно для реалізації на території країн СНД, що свідчить про її невідповідність міжнародним стандартам якості. Подібні випадки свідчать про масштабність проблеми фальсифікації харчових продуктів на українському ринку.

Водночас, Держпродспоживслужба має обмежені інструменти впливу на порушників через недосконалість чинного законодавства та складність притягнення фальсифікаторів до відповідальності. Випадки фальсифікації харчових продуктів, подібні до наведених вище, зазвичай викликають значний суспільний резонанс і привертають увагу засобів масової інформації, громадськості та політичних кіл через потенційну небезпеку для здоров'я споживачів. Водночас проблема неправильного маркування продукції, що полягає у навмисному спотворенні інформації про склад, походження чи властивості товару (наприклад, хибне позначення його як органічного або збагаченого певними поживними речовинами), довгий час залишалася менш помітною, хоча саме цей вид шахрайства є найбільш поширеним у сфері харчової промисловості.

Останнім часом питання достовірності маркування привертає дедалі більшу увагу, зокрема з боку споживчих організацій. Це пов'язано зі зростанням ролі так званих «атрибутів довіри» у харчовій сфері, які посилюють інформаційну асиметрію між виробниками та споживачами і створюють додаткові ризики для введення споживачів в оману [7].

Атрибути довіри – це такі властивості харчового продукту, які споживач не може самостійно перевірити ні під час придбання, ні під час споживання чи використання. Вони здебільшого стосуються особливостей технології виробництва, наприклад: продукція, вироблена без застосування антибіотиків, генетично модифікованих організмів чи глютену, або ж виготовлена відповідно до принципів «справедливої торгівлі» (fair trade). Зазвичай такі характеристики заявляються виробником добровільно. У випадках, коли товари позиціонуються як такі, що мають подібні атрибути, споживач змушений покладатися на достовірність тверджень виробників, переробників і продавців, а також на надійність зовнішніх сертифікаційних та контрольних органів, які мають підтверджувати правдивість цих заяв.

Попри те, що сертифікація незалежними структурами може підвищити рівень довіри до інформації про якість продуктів, вона не гарантує повного запобігання харчовому шахрайству. Це пов'язано з існуванням потенційного конфлікту інтересів між суб'єктами, які прагнуть отримати сертифікат (і можуть обирати більш лояльних сертифікаторів), та самими сертифікаційними органами, що можуть занижувати вимоги задля розширення кола клієнтів.

Ситуацію у сфері забезпечення достовірності маркування ускладнює те, що деякі атрибути довіри, яким споживачі надають особливої ваги, не мають чітко визначених стандартів. До таких належать твердження про те, що продукт вироблено *етично, гуманно чи сталим способом*. Відсутність однозначних критеріїв ускладнює процес перевірки правдивості заяв виробників і створює додаткові можливості для маніпуляцій, пов'язаних із неправильним маркуванням або навмисним спотворенням інформації про якість харчових продуктів.

У подібних умовах слабкий державний нагляд позбавляє споживачів належного захисту та сприяє активізації споживчих і громадських організацій, які прагнуть протидіяти харчовому шахрайству та підвищити рівень прозорості на продовольчому ринку. Вагому роль таких організацій у викритті випадків оманливого маркування та недобросесних маркетингових практик відзначено у публікації *The New York Times* (Jacobs, 2021), де повідомляється про різке зростання кількості судових позовів – 220 справ у 2020 році – проти виробників харчових продуктів і напоїв через неправдиве маркування. Аналогічні приклади наводяться і в журналі *The New Yorker* (Larson, 2023).

Шляхи протидії фальсифікації і харчовому шахрайству харчових продуктів в Україні полягають у вдосконаленні системи державного контролю та нагляду за якістю і безпечністю харчових продуктів, запровадженні ефективних механізмів простежуваності продукції на всіх етапах виробництва та реалізації, посиленні відповідальності за порушення вимог маркування і фальсифікацію, розвитку системи незалежної сертифікації та лабораторного моніторингу, а також у підвищенні рівня споживчої обізнаності та активній участі громадських організацій у виявленні фактів недобросесних практик на ринку. Їх можна поділити на три категорії: короткострокові (1–12 місяців), середньострокові (1–3 роки) та довгострокові (3–7 років).

Короткострокові шляхи створюють умови, щоб:

- посилити моніторинг ринку та вибіркові лабораторні перевірки; зосередитися на товарах з високим ризиком (молочні продукти, олії, мед, м'ясо, експортно-імпорتنі позиції); запустити публічні кампанії для підвищення обізнаності споживачів, інформувати, як розпізнати підозрілі марки/упаковки, заохочувати повідомлення про підозри;
- створити оперативні міжвідомчі групи (Мінагрополітики, Держпродспоживслужба, митниця, поліція, податкова) для швидкого реагування;
- розпочати відбір і тренінги для судових/харчових експертів – щоб пришвидшити розслідування та експертизи.

Середньострокові шляхи протидії:

- підвищити лабораторний потенціал і стандарти тестування, **мережа акредитованих лабораторій, стандартизовані методики (ДНК-тестування, мас-спектрометрія, хімічний аналіз);**
- впровадити єдину цифрову систему відстеження/реєстрації (електронні супровідні документи, реєстр сертифікатів);
- посилити регуляторну базу та санкції, чіткі штрафи, конфіскації, кримінальна відповідальність за навмисну фальсифікацію; прозорі процедури контролю;
- стимулювати приватно-державне партнерство: обмін даними, програми тестування та сертифікації;
- підтримати незалежну сертифікацію та впровадження чітких стандартів для «етичних/сталих» маркувань.

Довгострокові шляхи протидії фальсифікації та харчовому шахрайству:

- інтеграція блокчейн/технологій для прозорості ланцюгів постачання у ключових галузях (молоко, м'ясо, риба, олії);
- система раннього оповіщення та публічної прозорості – публічний реєстр випадків, постійні звіти та індекси ризику по групах товарів;
- освітні програми для бізнесу – стандарти доброчесної практики, внутрішній контроль якості, система постачальницької верифікації;

- міжнародна співпраця: обмін інформацією з ЄС, Interpol, Food Fraud Network; імпортерський контроль і координація при торгівлі;
- економічні інструменти: пільги / гранти для підприємств, що впроваджують сертифікацію та технології простежуваності.

Нижче подано таблицю 1, що узагальнює основні загрози фальсифікації та харчового шахрайства в Україні, їхні особливості, приклади проявів та можливі наслідки.

Отже, загрози та наслідки від харчового шахрайства та фальсифікації продовольчих товарів можна поділити на такі групи:

1. Економічні загрози:

- фінансові втрати для споживачів: споживачі платять за якість, яку фактично не отримують (наприклад, неорганічний або несертифікований продукт під виглядом органічного);
- нерівна конкуренція: сумнінні виробники та роздрібні мережі змушені конкурувати з недобросовісними учасниками ринку, які знижують витрати шляхом фальсифікації;
- втрати для економіки: негативний вплив на репутацію українських виробників, зменшення експорту та інвестицій, особливо у сегментах молочної продукції, м'яса, меду та дитячого харчування.

Таблиця 1

Загрози та наслідки фальсифікації в Україні

Група загроз	Характеристика	Приклади	Можливі наслідки
Економічні	фінансові втрати споживачів та недобросовісна конкуренція	фальсифікація органічних продуктів, підробка меду чи олії	втрата доходу споживачів, зниження прибутковості чесних виробників, зменшення експорту
Здоров'я споживачів	ризик для життя та здоров'я через шкідливі домішки або низьку якість	меламін у молочних продуктах, антибіотики в м'ясі, фальшиві добавки	масові отруєння, хронічні захворювання, госпіталізації та летальні випадки
Соціальні та репутаційні	підрив довіри до виробників, ринку та державних органів	скандали з кониною в єс, медичні та молочні скандали в Україні	втрата споживчої довіри, протестні настрої, зниження лояльності до брендів
Регуляторні та технологічні	недостатній контроль, відсутність стандартів та слабкі технології	складні ланцюги постачання, неперевірені сертифікати, відсутність цифрового відстеження	поширення шахрайства, ускладнення перевірок, слабка реакція на інциденти
Міжнародні	репутаційні та торговельні ризики на світовому ринку	виявлене шахрайство у продукції для експорту	заборони на експорт, додаткові перевірки, погіршення міжнародних торгових відносин
Психологічні та культурні	втрата довіри споживачів до продуктів та маркетингових заяв	сумнівне маркування «етично», «гуманно», «сталий продукт»	зниження довіри до харчової промисловості, обережність споживачів, негативний вплив на культуру споживання

2. Загрози для здоров'я споживачів:

- безпосередні медичні ризики: фальсифіковані продукти можуть містити шкідливі домішки, антибіотики, меламін, токсини, бактерії або алергени;
- відстрочені ефекти: тривале споживання низькоякісних продуктів може призводити до хронічних захворювань;
- непередбачувані випадки масового отруєння: аналогічно до скандалів у Китаї (меламін у молоці) або Європі (конина у м'ясі).

3. Соціальні та репутаційні загрози:

- втрачена довіра споживачів: негативно впливає на споживчі настрої та лояльність до брендів і сектору харчової промисловості загалом;
- підрив довіри до державних органів: при відсутності ефективного контролю населення перестає довіряти регуляторам та стандартам безпеки;
- ризик соціальної нестабільності: масові скандали можуть викликати громадське обурення, акції протесту та міжнародний резонанс.

4. Регуляторні та технологічні загрози:

- складність контролю: довгі та складні ланцюги постачання, численні посередники, імпортерна складова створюють «сліпі зони» для перевірки;
- недостатні стандарти та сертифікація: відсутність чітких правил для claims на продуктах («етичний», «гуманний», «сталий»);
- обмежені технології відстеження: частина підприємств не використовує цифрові системи, блокчейн або лабораторний контроль, що полегшує шахрайство.

5. Міжнародні ризики:

- експортні обмеження: виявлене шахрайство може призвести до заборони на експорт продукції;
- репутаційні втрати на світових ринках: негативно впливає на позиції українських брендів у міжнародних тендерах і ланцюгах постачання;
- міжнародний регуляторний тиск: ЄС та інші торговельні партнери можуть вимагати додаткових сертифікацій та перевірок.

6. Психологічні та культурні загрози:

- втрата впевненості у споживчому виборі: складніше довіряти маркуванню та рекламним заявам;
- поширення недовіри до харчової промисловості та медіа: негативний ефект на поведінку споживачів і культурні стереотипи щодо безпечності продуктів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Фальсифікація та харчове шахрайство в Україні становлять серйозну загрозу для безпеки харчових продуктів, здоров'я споживачів та економічної стабільності продовольчого сектору. Основними проявами є фальсифікація продуктів, неправдиве маркування та приховування інформації про якість та склад продукції.

Економічні та соціальні наслідки шахрайства включають фінансові втрати споживачів, нерівну конкуренцію на ринку, підлив довіри до виробників і державних органів, а також негативний вплив на репутацію української харчової промисловості на міжнародних ринках. Складність контролю та технологічні обмеження (довгі ланцюги постачання, недостатнє використання цифрових систем, відсутність чітких стандартів для атрибутів довіри) ускладнюють виявлення фальсифікацій та створюють додаткові можливості для шахрайства.

Міжнародний досвід показує, що ефективна протидія харчовому шахрайству потребує багаторівневого підходу, який включає:

- нормативно-правові та регуляторні заходи;
- технологічні рішення (ДНК-тестування, блокчейн, системи відстеження);
- міжвідомчу та міжнародну співпрацю;
- активну участь споживчих організацій і громадськості.

Рекомендовано для України впроваджувати комплексний підхід до протидії харчовому шахрайству, що включає коротко-, середньо- та довгострокові заходи: підвищення контролю та моніторингу, розвиток лабораторного потенціалу, цифровізацію ланцюгів постачання, чіткі стандарти маркування та навчальні програми для бізнесу та споживачів.

Реалізація цих заходів дозволить знизити ризики для здоров'я та економіки, підвищити довіру споживачів до продуктів харчування та сприяти розвитку прозорого і безпечного продовольчого сектору в Україні.

Література

1. Лялюк А. Проблеми фальсифікації харчових продуктів та шляхи її подолання. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. Вип 1. С. 108-116.
2. Лозинська Т.М., Дем'яненко Н.В., Чупилко В.О. Стан державного контролю щодо якості та безпечності харчових продуктів. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 45. С.130-133.
3. Приліпко Т.М., Косташ В.Б., Федорів В.М., Семенов О.М., Підлісний В.В. Аналіз методів експертизи якості, ідентифікації та виявлення фальсифікації харчових продуктів і сировини: монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2023. 416 с.
4. Пахолок О., Дзюбинський А., Передрій О., Мартирисян І. Особливості ідентифікації товарів при здійсненні експортно-імпорتنних операцій. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2023. № 6. С. 146-149. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-23>
5. Responsible production and consumption: realization in new generations of food products : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2024. 432 p. [Pakholiuk O. & Peredriy O. Identification and customs regulation of fresh apples. P. 327-342].
6. Systems of goods geographical indications: EU and Ukraine experience Oksana Peredriy, Galina Golodyuk, G. Товарознавчий вісник ЛНТУ. 2024. № 17(1). С. 65-75.
7. Amalia Yiannaka Food Fraud: a persistant problem that demands a comprehensive approach. *Consumer Protection and Food Safety*. 2023. Vol. 18. Is. 4. P. 359-360.
8. Харчове шахрайство. URL: <https://tic-ua.com/uk/statti/7-grihiv-harchovogo-shahrajstva/> (дата звернення: 10.11.2025).
9. Теорія обману, або як фальсифікують харчові продукти. URL: <https://nashkraj.ua/blog/teoriya-obmanu-abo-yak-falsyfikuyut-harchovi-produkty/> (дата звернення: 10.11.2025).

10. За фальсифікацію продуктів треба ввести кримінальну відповідальність. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/za-falsifikaciju-molocnih-produktiv-neobhidno-vvesti-kriminalnu-vidpovidalnist-smpu> (дата звернення: 10.11.2025).

References

1. Lialiuik, A. (2020). *Problems of food product adulteration and ways to overcome it*. Economic Journal of Lesya Ukrainka Eastern European National University, 1, 108–116.
2. Lozynska, T. M., Demianenko, N. V., & Chupilko, V. O. (2019). *State control over food quality and safety*. Black Sea Economic Studies, 45, 130–133.
3. Prylipko, T. M., Kostash, V. B., Fedoriv, V. M., Semenov, O. M., & Pidlisnyi, V. V. (2023). *Analysis of methods for quality examination, identification, and detection of food and raw material adulteration* (Monograph). Vinnytsia: TVORY.
4. Pakholiuk, O., Dziubynskyi, A., Peredrii, O., & Martirosian, I. (2023). *Specifics of goods identification in export-import operations*. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences, 6, 146–149. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-23>
5. Pakholiuk, O., & Peredrii, O. (2024). Identification and customs regulation of fresh apples. In *Responsible production and consumption: Realization in new generations of food products* (pp. 327–342). Riga: Baltija Publishing.
6. Peredrii, O., Golodyuk, H., & G. (2024). *Systems of goods geographical indications: EU and Ukraine experience*. Commodity Science Bulletin of LNTU, 17(1), 65–75.
7. Yiannaka, A. (2023). *Food fraud: A persistent problem that demands a comprehensive approach*. Consumer Protection and Food Safety, 18(4), 359–360.
8. Food fraud. (2025). Retrieved November 10, 2025, from <https://tic-ua.com/uk/statti/7-grihiv-harchovogo-shahrajstva/>
9. The theory of deception, or how food products are adulterated. (2025). Retrieved November 10, 2025, from <https://nashkraj.ua/blog/teoriya-obmanu-abo-yak-falsyfikuyut-harchovi-produkty/>
10. Criminal liability must be introduced for food product adulteration. (2025). Retrieved November 10, 2025, from <https://agravery.com/uk/posts/show/za-falsifikaciju-molocnih-produktiv-neobhidno-vvesti-kriminalnu-vidpovidalnist-smpu>